

JOAN B. CULLA

«Esquerra va descobrir que per substituir CDC cal abraçar-la»

L'historiador Joan B. Culla publica 'El tsunami' (Pòrtic, 2017) on analitza el fenomen que ha provocat que el sistema de partits català hagi esdevingut no reconeixedor.

*Entrevista d'Àlex Milián
Fotografia de Jordi Play*

Quines són les causes principals de la transformació del sistema de partits català?

—Sí, hi ha tres causes que cobreixen el tsunami de les últimes dues dècades. Una és el desgast del sistema; l'altra és la crisi econòmica i l'última, el procés.

—Anem pel desgast del sistema.

—Qualsevol obra humana es va malmetent. Cap règim polític ni cap sistema de partits no és etern. Els arquitectes i enginyers parlen de fatiga de materials. La causa més remota és aquesta. Aquest sistema polític es va configurar entre el 1977 i el 1980 aproximadament. I el 2000 tenia més de vint anys i començava a mostrar símptomes de fatiga, sobretot en aquells partits que havien governat a gran escala. CiU, per un costat, i el PSC, per l'altre.

—Però diu que aquestes dues “parets mestres” viuen el desgast diferent.

—Sí, en CiU es manifesta clarament des del 1995 en els resultats electorals que comencen a inflexionar a la baixa. Del 1977 al 1995 van *in crescendo*, del 16% al 45%. Però el 1995 Pujol perd inesperadament la majoria absoluta que havia aconseguit en tres eleccions consecutives. Era

inesperat perquè no hi havia hagut cap desastre.

—Ni havien començat encara els acords amb l'Aznar –Pacte del Majestic– ni res.

—No, encara no. És un primer indicati d'aquesta fatiga de materials. El sistema català és multipartidista, com a mínim amb cinc partits, i una llei electoral proporcional –corregida, però proporcional, no majoritària. En aquestes condicions és molt difícil, en termes comparatius, que una sola formació tingui majoria absoluta. Per què durant 11 anys en Pujol va tenir majoria absoluta? Perquè hi havia dos partits grans i tres de molt petits: AP-PP, PSUC-Iniciativa i ERC, tots tres, durant aquests 11 anys, sumen poc més de vint diputats. En el moment que els petits creixen una mica –com passa al 1995–, l'ivent ja no serveix.

—I es trenca la majoria absoluta.

—El 1996 hi ha el Pacte del Majestic que, en els primers anys... complau més o menys l'electoral convergent però també l'incomoda. Però, a partir del 2000, quan Aznar té majoria absoluta, allò es converteix en un pacte diabòlic. Recordem que, a Catalunya, Pujol podia triar entre el suport del PP i el d'Esquerra i tria el suport

del PP. Per raons successòries. Ell pensa que, si pacta amb ERC, això farà créixer la imatge d'en Carod i en Carod és un rival perillós per a la successió de Pujol. En canvi, l'Alberto Fernández Díaz no és ni rival ni perillós. Però els efectes d'aquesta aliança sobre CiU són devastadors i expliquen la caiguda de 2003 i fan possible el tripartit.

—El cas del PSC és diferent perquè augmenta vots fins a 2008.

—El començament de la seva crisi interna és més o menys simultani al de Convergència, però es manifesta de manera diferent. No tant de manera electoral, perquè els resultats continuen sent bons, continua guanyant a les municipals i fa excel·lents resultats a les generals. En el cas del PSC, els problemes són de correlació de poder interna. Són els congressos de Sitges i de l'Hospitalet.

—Quan guanyen els capitans, els alcaldes de les ciutats de l'Àrea Metropolitana.

—Sí, l'aixecament *armat* dels capitans, que posen en qüestió, no el lideratge social, però sí el lideratge orgànic dels Obiols i companyia, els *xicots de Sant Gervasi de bona família*, perquè els capitans consideren que els resultats electorals demos-

→ tren que són ells –els capitans– els que fan possibles les victòries del PSC i són els nois de Sant Gervasi els que expliquen les derrotes a les catalanes. Els capitans defensaven un partit-màquina, aparell de guanyar eleccions i gestionar poder, amb poques preocupacions ideològiques, perfectament identificable amb el PSOE –sí cal, se'n desmarquen una mica, però més per utilitat que per convicció. En canvi, aquella elit patrícia dels Obiols i els Serra considera que el partit ha de ser alguna cosa més.

—**És aquella frase que cita vostè, la que diu en Maragall a l'Obiols en sortir del congrés de Sitges, "Amb aquest partit no farem res", i el que li contesta l'altre: "I sense aquest partit tampoc".**

—És una mica la síntesi del problema intern del PSC. Als líders socials i electorals no els agrada l'evolució que està prenent el partit però tampoc no en poden prescindir.

—**I el 2003 l'aritmètica els permet sumar en el tripartit.**

—Exacte. No és que els capitans necessitessin guanyar la Generalitat. El seu poder s'havia construït sense la Generalitat i no els anava gens malament. El que passa és que, quan, el 2003, veuen la possibilitat aritmètica de tenir la Generalitat, es deixen enlluernar. Somien l'administració central –al cap de pocs mesos–, els ajuntaments, les diputacions i la Generalitat. Això sí que seria un partit-règim. Si el Pujol s'hi va passar 23 anys, què no podien passar-s'hi ells? Aquest enlluernament explica que no posen obstacles a pactar amb Esquerra Republicana.

—**Al primer Tripartit.**

—Amb Iniciativa havien pactat a l'Ajuntament de Barcelona i en altres llocs, però amb l'ERC independentista... No hi va haver problemes. I no hi ha conflictes entre Maragall i els capitans pel Pacte del Tinell. La cultura política dels capitans és controlar, controlar-ho tot.

—**Però el Tripartit comença amb l'ensurt de Perpinyà.**

—L'excursió a Perpinyà. La coalició amb ERC va ser més turbulenta que no s'imaginaven. A més posava en perill l'articulació PSC-PSOE. La lectura que van fer els capitans d'aquell batibull de 2003-2006 va ser que en Pasqual no tenia disciplinats els d'Esquerra. Per tant, per als capitans la solució era substituir en Pasqual per algú altre que els faci creure. I aquell 2006 es consuma el que havia començat a

Sitges: finalment, el Maragall cap a casa, i un cartell electoral amb un dels capitans: el general dels capitans, en Pepe Montilla. S'ha de continuar pactant amb ERC, però la seva confiança és que Montilla els lligarà curt. I durant els primers mesos ho va semblar. Hi ha l'episodi de la bandera al Departament d'en Puigcercós...

—**Que havia abaixat la bandera espanyola i va acabar rectificant.**

—Semblava que la cosa aniria diferent, però no. A més a més, dins d'ERC esclata la batalla entre Puigcercós i Carod-Rovira i això crea una dinàmica de turbulències que la fa incontrolable. L'autoritat silenciosa del Montilla no ho pot controlar. I aquesta etapa acabarà amb el segon dels factors que et deia: la crisi econòmica. Comença a manifestar-se; en Zapatero, el 2008, encara la nega... Però era evi-

«Pujol va pactar amb el PP per la successió. Carod era més rival que Fernández Díaz»

dent. El 2010 impacta brutalment i obliga en Zapatero a un canvi de política. S'han acabat els bons per a les criatures. Això fa molt de mal a la força electoral del PSC a les generals i a les municipals. L'afebleix molt perquè és aquest tipus de votant metropolità, de cultura i de llengua espanyola però content, des del Felipe, amb les polítiques socials, la millora de les pensions... El 2010, a les catalanes, el PSC ja pateix un càstig sever i el 2011, l'enfonsament: pèrdua rotunda de les generals i encara més greu: pèrdua dels ajuntaments.

—**Ajuntament de Barcelona...**

—Barcelona, Girona, Diputació de Barcelona... Això sí que era el cor del sistema de govern dels capitans. I arriba el tercer factor: el procés. A partir de 2011 o 2012 el procés fa irrupció i trenca les costures internes d'aquell còctel, aquell híbrid que havia estat una de les claus de l'èxit del PSC: la capacitat de guanyar les eleccions municipals a Banyoles o a Girona ciutat o a tants altres municipis de la Catalunya catalana i al mateix temps guanyar a

l'Hospitalet, a Santa Coloma, a Sant Adrià...

—**Això eren les dues ànimes?**

—Sí... És el que tòpicament s'havien dit les dues ànimes. Però que, durant molts anys, havien funcionat. Amb unes lleus tensions, però molt bé. Amb el tema de la independència, el PSC comença a vacil·lar –ara sí, ara no, ara consulta, ara no–, que és aquell període de Pere Navarro tan de perplexitat, i aquesta gent es van desanimant i desvinculant del que havia estat el seu partit. Uns a casa i els més joves, a MES o a diferents opcions socialistes-sobiranistes que han sortit.

—**Diu en El tsunami que Esquerra esperava una altra cosa del Tripartit: que consideraven CiU com un partit de base clientelar que podrien superar quan ells apareguessin com a nou nacionalisme de Govern.**

—Sí, ERC, des que va sortir de la precarietat inicial i, sobretot, a partir del 1996, amb en Carod i en Puigcercós com a líders, té la intenció de substituir CiU en la primogenitura del nacionalisme català. Invertir la correlació de forces. Llavors es dóna la possibilitat aritmètica de fer una alternativa a Convergència, per primera vegada a la història. Com a opció estratègica d'Esquerra, ja estava decidida des de feia, com a mínim, dos anys. Recordem que, en aquella època, la imatge d'en Mas era la d'un robot, un autòmat sense idees, un "paio que hauria pogut ser del PP" va arribar a dir algú.

—**Però Convergència no s'ensorra**

—Com les prestacions del primer tripartit són les que són, Convergència aguanta. Fins i tot creix una mica el 2006. Llavors la reacció d'Esquerra és: "No n'han tingut prou amb quatre anys? Doncs quatre més".

—**El segon tripartit es pactà ràpid.**

—Sí, immediatament. Perquè els capitans volen més que mai la Generalitat, perquè aquesta vegada el president serà un dels seus, oi? I Esquerra vol continuar mantenint Convergència a la intempèrie a veure si, amb el fred que fa, s'acaba congelant. Però resulta que el quadrienni Montilla no acaba sent com preveien els seus impulsors. Convergència no sols no s'afeblirà sinó que s'enfortirà.

—**Per què?**

—Jo crec que, des de 2003, hi ha una massa d'alguns centenars de milers d'electors nacionalistes, que jo anomeno votants pendulars, que s'han anat movent

de Convergència a Esquerra i d'Esquerra a Convergència. El 2003, furiosos per l'aliança de CDC amb el PP, es passen a ERC. El 2006, encara la majoria es manté a Esquerra –“donem-los una altra oportunitat”– però el 2010 marxen en massa a Convergència i deixen Esquerra amb 10 diputats. En aquell moment, tots els observadors, i fins i tot els d'Esquerra, pensen que necessitaven 10 anys per refer-se d'allò. I, en aquell moment, va arribar, com el setè de cavalleria, el procés. El procés, per a Esquerra, va ser una benedicció. Poden dir clarament: “Ara tots sou independentistes. Benvinguts. Però permeti'ns recordar que aquí els que som independentistes des de fa vint anys som ERC”. A més a més, crec que ho van fer prou bé. No amb arrogància.

—L'estil Junqueras?

—El canvi en el lideratge d'ERC va ser essencial. Un canvi no traumàtic, almenys no traumàtic de cara enfora –traumàtic per als que van haver d'anar-se'n a casa. I un estil diferent, efectivament. Aquí és on crec que en Junqueras –o la seva gent– s'adonen que l'objectiu con-

tinua sent el mateix –substituir Convergència en el lideratge, abans del nacionalisme, ara de l'independentisme– però la tàctica del Tripartit era equivocada. Per xuclar la massa muscular de Convergència cal abraçar-se a CDC, governar amb ella i ser percebuts com els electors pendulars, com uns aliats lleials de CDC i, per tant, com uns possibles relleus de CDC.

—I ho ha aconseguit?

—De moment la realitat confirma que la tàctica bona és aquesta, no l'anterior.

—La dissolució d'Unió demostra que estava sobredimensionada?

—Que jo sàpiga, Unió és l'únic partit de l'Estat espanyol i no sé si d'Europa que, en una època determinada, als anys noranta, va tenir reclutadors professionals de militància: és a dir, uns empleats que, com aquell que ven assegurances, anaven casa per casa intentant captar militants i tenien un percentatge per cada militant que captaven.

—Sí?

—Sí, sí. Així mateix! Això com s'explica? Per aquest afany gairebé patològic de créixer, créixer i créixer. “Si a Catalunya hi ha

940 municipis, els convergents no ens poden dir ‘aquí no teniu res perquè no teniu ningú’. Hem de tenir gent a sota les pedres. Amb el passat que vulguis. Tant se val’. Les seves xifres parlaven de 20.000 militants. Això era mentida, però bé, en devien ser uns quants milers. A més a més d'això, en Duran va començar a cultivar una estratègia de la tensió amb Convergència que creia que el beneficiava a ell i beneficiava Unió. I va començar a transmetre a la gent d'Unió la idea de “només si jo mano –com que jo no tinc por dels convergents; al contrari, jo els ensenyo les urpes quan cal– Unió no serà absorbida per Convergència”. Duran va convertir el perill de l'absorció –que era real– en el seu gran capital polític. Si algú el qüestionava, la seva resposta era “si jo no hi fos, Convergència ja se'n hauria menjat”. Això va funcionar fins que va arribar el procés. Em sembla que és el 2011, en el primer congrés d'UDC al qual es presenta Josep Maria Vila d'Abadal com a alternativa al Duran, Vila d'Abadal diu: “Si Unió no es converteix en independentista, CiU es trencarà i Unió es trencarà”. És el que ha passat. •